

BYRON HIÁNYA

A narratológia és a byroni verses regény

0. Bevezetés

Byron: *Don Juan* – első verses regény
elsőség: műfajtörténeti kérdések

- műfaji előzmények – komikus eposz
eposzi konvenciók kifordítása
- későbbi verses regények – különbözősége az egyes nemzeti irodalmakban
angol: hiányzik
orosz: Puskin
magyar: 1870-es években kulminálódik; számos példa

→ a byroni verses regény nem az angol, hanem a magyar irodalom centrális műfaja

1. Narráció és műfajparódia

műfaj kérdése – nehezen meghatározható (← heterogén anyag)
jelentős tematikai, formai eltérések (vö. Imre 1990)

narráció: műfajspecifikus jellemzők

elbeszélő hangsúlyos előtérbe kerülése → reflexiók

- reflexiók a diegetikus szintre
→ kitérések – gyakran a történet neuralgikus pontjain
- reflexiók az extradiegetikus szintre
→ műfajparódia – különösen az eposz parodizált

(1) My poem is epic and is meant to be
Divided in twelve books, each containing,
With love and war, a heavy gale at sea,
A list of ships and captains and kings reigning,
New characters; the episodes are three.
A panoramic view of hell's in training,
After the style of Virgil and Homer,
So that my name of epic's no misnomer. (*Don Juan*, I. 200)

2. Byron és az angol verses regény

műfaj nem előzmények nélküli – klasszikus és komikus eposz (Imre 1990, Rawson 1990)
kettős hagyomány fontos a romantikus verses elbeszélés számára – Fischer (1991)

komikus eposzi hagyomány – Pope (*A fürtrablás*)

kevésbé radikális eltérés a klasszikus eposztól, mint a verses regényben
paródia mellett igazodás is a konvenciókhoz (pl. invokáció helye)

↔ Byron: az eposz másképpen szervezőereje a kompozíciónak
megvalósítás milyenségének kérdése helyett explicit reflektálás

eposz fontossága 1790 és 1830 között (Fischer 1991, Tucker 2008)

centrális ambíció: eposz felváltása

divergens, heterogén kísérletek – romantikus verses elbeszélés

két meghatározó minta: Scott, majd Byron

Don Juan: a narráció központi eleme a reflektálás – a műfaj kérdése tematizálódik

Byron és a romantikus verses elbeszélés (Fischer 1991):

- Scott nyomán a műfaj lehetőségeikig való kiterjesztése
- az eredeti műfaj továbbfejlesztése, végső soron annak széteséséhez vezetve
- Byron a műfaj (és a romantikus költészet) kritikusa is

→ Byron a verses regény szempontjából kezdőpont, az angol romantikus verses elbeszélés szempontjából végpont

mindkét műfaj hiányzik a későbbi angol irodalomból → az angol verses regény hiánya nem magyarázható kizárólag Byron diabolikus voltával
a verses regényt és a romantikus verses elbeszélést létrehozó irodalmi ambíció szűnik meg

3. Byron és a magyar verses regény

magyar verses regények: kulminálódás az 1870-es években
A délibábok hőse (Arany László), *Találkozások* (Vajda János)

műfaj későn jelentkezik (↔ orosz, lengyel verses regények)
↔ Byron Magyarországon már az 1830-as években ismert
de: „megkésettéssel” együtt is jelentkezik, és fontos műfajjá válik

magyar epikai hagyomány: Csokonai komikus eposzai (*Békaegérharc*, *Dorottya*)
verses regénynek számottevő potenciális előzményei (Bacsikai-Atkari 2010)
eposzi konvenciók kifordítása, reflexiók, kiszólások

XIX. századi megítélés: Csokonai komikus eposzai marginalizálódnak
népies-nemzeti irodalom számára „pórias” gesztusok (Milbacher 2000)
alapvető irodalmi aspiráció a nemzeti eposz megteremtése

→ Csokonai és a verses regény műfajának narratológiai megoldásai nem érvényesülhetnek

magyar nemzeti eposz kudarca → orientációs pont átértékelődése
magyar verses regény megjelenése: az eposz mint kérdés továbbra is fontos,
ugyanakkor nem szigorú elvárás
Arany János: nemzeti eposz megteremtője helyett annak kritikusa (*Bolond Istók*)

az angol irodalommal szemben a magyar romantika számára eredetileg nem az eposz helyettesítése, hanem annak megteremtése a centrális ambíció
→ a megteremtés sikertelenségére adott válasz egy műfajban, koncentráltan jelenik meg
a byroni verses regény műfajként jelentkezik a magyar irodalomban

Hivatkozások

- Bacsikai-Atkari Julia (2010) Furcsa vitézi versezetek: Csokonai és a verses regény. In: Dobozy Nóra Emőke et al. (szerk.) *EPiKA fiatal kutatók konferenciája: Tanulmánykötet*. Budapest: Arianna Könyvek. 131–144.
- Fischer, Hermann (1991) *Romantic Verse Narrative: The History of a Genre*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Imre László (1990) *A magyar verses regény*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Milbacher Róbert (2000) „...Földben állasz mély gyökökkel...”: *A magyar irodalmi népiesség genezisének akkulturációs módszere és pórias hagyományának vázlata*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Rawson, Claude (1990) Byron Augustan: Mutations of the Mock-Heroic in *Don Juan* and Shelley's *Peter Bell the Third*. In: Rutherford, Andrew (ed.) *Byron: Augustan and Romantic*. London: Macmillan. 82–116.
- Tucker, Herbert F. (2008) *Epic: Britain's Heroic Muse 1790–1910*. Oxford: Oxford University Press.